

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نباشد تن من مباد بدین بوم و بر زنده یک تن مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Ideological

مسایل ایدئولوژیک

تتبع و نگارش: الحاج داکتر امین الدین سعیدی – (سعید افغانی) و الحاج قاضی لعل محمد صافی «پتوال»

۲۰ جون ۲۰۱۵

احکام مریض در رمضان

۱

خواننده محترم!

در ابتداء باید گفت که در شرع اسلامی هر مرضی به حیث عذر در عدم گرفتن روزه پذیرفته نمی‌شود، بلکه آن عده از مریضان می‌توانند از رخصت شرعی دین مقدس استفاده کنند، که مرض شان به گرفتن روزه، برای صحت جسمی شان خطرناک و مضر تمام شود. به اصطلاح گرفتن روزه، اوضاع جسمانی انسان را به خطر مواجه سازد و در نهایت او را شدیداً دچار مشقت نماید و یا در تشدید مرض او افزایش بیاید، در غیر آن شخص موظف است که ماه مبارک رمضان را روزه بگیرد.

ناگفته نباید گذاشت که مریضی شخص باید توسط یک دکتور و طبیب مسلمان و عادل تشخیص داده شود، که روزه گرفتن واقعاً برای شما خطرناک است و موجب تشدید مریضی اش می‌گردد، در آن صورت می‌تواند تا شفاء از مریضی، روزه نگیرد و سپس آن روزهایی را که خورده است قضاء کند، و مکلف به تأدیه کفاره نمی‌باشد. زیرا خدای متعال حکم این هدایت رادر سوره بقره (آیات ۱۸۳ - ۱۸۵) با تفصیل و زیبایی خاصی بیان فرموده است: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ (۱۸۳) أَيَّامًا مَّعْدُودَاتٍ ۚ فَمَن كَانَ مِنكُم مَّرِيضًا أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ ۗ وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكِينٍ ۚ فَمَن تَطَوَّعَ خَيْرًا فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ ۗ وَأَن تَصُومُوا خَيْرٌ لَّكُمْ ۚ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ»

(ای مؤمنان! روزه بر شما فرض گردیده چنانچه بر کسانی که پیش از شما بودن نیز فرض گردیده بود تا پرهیز کار شوید و خلعت تقوا را در بر کنید، روزه در روزه های شمرده شده و اندک بر شما فرض گردانیده شده، پس هر کدام از شما که مریض و یا در سفر باشد برایش رواست که روزه را بخورد و قضای آن را در روز های دیگر بیاورد و بر کسانی که به مشقت زیاد از عهده آن می بر آیند فدیة است به اندازه خوراک يك روزه يك مسکین، و هر که به خوشی و رضای خود در فدیة افزودی به عمل آرد و بیش از يك نفر مسکین را سیر سازد برایش بهتر است روزه، گرفتن تان برای شما بهتر است اگر می دانید.)

انواع امراض :

جمهور علمای مذاهب از جمله ائمه اربعه گفته اند که مریض حق ندارد روزه اش را بخورد مگر آنکه مریضی اش شدید باشد.

منظور از مریضی شدید چیست ؟

۱- مریضی شخص به سبب روزه گرفتن افزایش یابد.

۲- شفاء وصحت یابی مریض به سبب روزه گرفتن به تأخیر افتد.

۳- روزه گرفتن موجب مشقت و سختی زیادی بر وی شود، هرچند که مریضی اش را افزایش ندهد یا شفایش را به تأخیر نیندازد.

۴- همچنین علماء کسی را که به سبب روزه گرفتن دچار مرضی گردد، نیز مشمول این حکم و رخصت دانسته اند. ابن قدامه رحمة الله گفته: «مریضی که خوردن روزه برایش جایز است؛ مریضی است که مرض شدیدی دارد که با روزه گرفتن شدت می یابد و یا می ترسد که بهبودی او دیر شود.. و (همچنین بر طبق رأی) صحیح؛ کسی که می ترسد به سبب روزه گرفتن مریض شود..» (المغنی) (۴۰۳/۴).

و زیلعی گفته :

«صحیح آنست؛ کسی که بترسد به خاطر روزه گرفتن مریض شود، او همانند مریض است (یعنی در حکم مریض است)» (تبيين الحقائق) (۳۳۳/۱).

امام نووی رحمة الله گفته:

«مریضی که توانائی روزه گرفتن ندارد و امید بهبودی در وی می رود لازم نیست روزه بگیرد... و این زمانی است که مشقت و سختی ظاهری به خاطر روزه گرفتن بر وی وارد شود، و مشروط نشده که (این سختی) به جایی برسد که روزه گرفتن ممکن نباشد، بلکه اصحاب ما (شافعیه) گفته اند: شرط جواز روزه نگرستن اینست که به سبب روزه به او مشقتی وارد گردد که احتمال آن (مشقت) در وی رود.» (المجموع) (۲۶۱/۴).

و بعضی از علماء گفته اند که برای هر مریضی جایز است که روزه نگیرد، هرچند که به سبب روزه گرفتن به وی تکلیف و مشقتی وارد نیاید، ولی این قول شاذ است و جمهور علماء آن را مردود دانسته اند. چنانکه امام نووی رحمة الله گفته:

« بدون اختلاف نزد ما مرض ساده ای که به خاطر روزه گرفتن مشقتی بر او وارد نمی شود برایش جایز نیست که روزه اش را بخورد.» (المجموع) (۲۶۱/۴).

شیخ ابن عثیمین رحمة الله می گوید:

«مریضی که با روزه گرفتن متأثر نمی شود، مانند سرماخوردگی خفیف، یا سردرد خفیف، و درد دندان، و همانند آنها؛ برای وی جایز نیست که روزه نگیرد، هرچند که بعضی از علماء می گویند:

به دلیل آیت «وَمَنْ كَانَ مَرِيضًا» (سوره البقرة/۱۸۵) برای او جایز است که روزه نگیرد، اما ما می گوئیم: حکم (این آیت) معلول به علتی است و آن این است که روزه نگرستن به او سودی برساند (و از سختی وی کاسته شود)، اما اگر (به خاطر مریضی) متأثر نمی شود برای وی جایز نیست روزه اش را بخورد و روزه بر او واجب است.» (الشرح الممتع) (۳۵۲/۶)

به نظر مفسران ، فقهاء و علمای دینی امراضی که خوردن روزه را به توصیه داکتر معالج متدین جواز دانسته عبارتند از :

(امراض سل ، امراض صدري ، امراض معدة ئی ، امراض روانی ، که انسان به گرفتن روزه از حالت نورمال خارج می‌گردد. و غیره امراض خطرناک و مضر ...) اگر شخصی فقط به اساس وهم و خیال خود که گویا روزه او را مریض می‌سازد و یا مریضی اور افزایش می‌دهد ، در حالی که آن را تجربه هم نکرده و نه دکتور متخصص متدین برایش مشوره داده روزه نگیرد گنهگار بوده و باید کفاره آن را هم بپردازد.

همچنان برای زنانی که مریض اند ، داکتر معالج متدین در مورد ضرر مرض برای مریض توصیه نماید و در تشخیص مرض که آیا مرضش مزمن ، دائم است و یا موقت حکمی صحیح خویش را اعلان می‌دارد که بعد از توصیه داکتر معالج احکام مریض در هنگام روزه بر او تطبیق می‌شود

استنتاج کلی در مورد احکام مریض در ماه رمضان

- اگر گرفتن روزه بر مسلمان بنا بر مریضی سخت شود ، و گرفتن روزه موجب افزایش مریضی اش ، شود ، و داکتر معالج و مسلمان که تشخیصش درست باشد به او بگوید که روزه برایش ضرر داشته و دردش را افزایش می‌دهد و جان او را به خطر می‌اندازد؛ در این صورت اگر مرضش مزمن و دائم باشد پس می‌تواند روزه نگیرد و در مقابل هر روز به يك مسکین به اندازه نصف صاع (تقریباً يك و نیم کیلو) خوراك بدهد و قضای روزه بر او لازم نیست.

- اگر نوع مرضی مزمن و دائم نبوده نیازی به خوراك دادن مسکین نیست بلکه باید صبر کند تا از آن مرض شفاء پیدا کند و سپس قضای روزه اش را بگیرد .

- اگر داکتر معالج متدین تشخیص کرده بود که مرضش مزمن و دائم می‌باشد و آن شخص در بدل هر روزی که روزه نمی‌گرفته يك مسکین را خوراك می‌داده، ولی بر فرض بر طرف شدن مریضی و بازگشت سلامتی، در آن صورت سال آینده را باید روزه بگیرد و قضای سالهای گذشته که افطار کرده است و کفاره آنها را پرداخت کرده است بر او لازم نیست.

و خوراك يك مسکین برابر است با نصف صاع از خوراك معمولی که در شهرش رایج است، مانند خرما، برنج، و غیره، و نصف صاع برابر است با تقریباً يك کیلو و نصف (1.5Kgs.)

جمهور علماء از جمله ائمه مذاهب اربعه گتگوری های مریض را به شکل ذیل جمع بندی نموده اند :

- ۱- مریضی که به سبب روزه گرفتن افزایش یابد.
- ۲- شفای مریض به سبب روزه گرفتن به تأخیر افتد.
- ۳- روزه گرفتن موجب مشقت و سختی زیادی بر وی شود، هر چند که مریضی اش را افزایش ندهد یا شفایش را به تأخیر نیندازد.
- ۴- همچنین علماء کسی را که به سبب روزه گرفتن دچار مرضی می‌شود نیز مشمول این حکم و رخصت دانسته اند.

تعریف مریض نزد شیخ بن عثیمین :

شیخ بن عثیمین در فتاوی (صفحه ۱۱۱) خویش افراد مریض را در رمضان چنین فورمول بندی نموده است :

«باید بدانیم که مریض به دو دسته تقسیم می‌شود:

قسم اول:

مريضی که امید درمانش وجود دارد، مانند مرضهای مرقتی که زود رفع می شوند، پس این حکمش همان است که خداوند فرمودند: « فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَّرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ » (سوره البقره: آیه ۱۸۴)، یعنی: «پس هر کس از شما مریض یا در سفر باشد پس لازم است (بر وی روزه گرفتن) شمار آن از روزهای دیگر»، پس فقط باید صبر کند تا شفاء یابد و سپس روزه (قضاء) را بگیرد و اگر این مرض کمی به طول انجامید و قبل از درمان بمیرد هیچ چیزی بر او نیست، زیرا خداوند قضاء را بر او در روزهای دیگری واجب کرده ولی او قبل از ادراک آن روزها درگذشت، و این مانند کسی است که در ماه شعبان قبل از رمضان بمیرد، که (طبیعتاً) قضائی ندارد.

قسم دوم:

مرض مزمن باشد مانند سرطان، و العیاذ بالله - و مرض کلیه (گرده) و مرض شکر و شبیه آن امراض مزمن که امید به تداوی وجود نداشته باشد، مریضانی که به این امراض مبتلاء اند می توانند روزه را افطار کنند و در مقابل هر روز یک مسکین را غذا می دهد، مانند پیرمرد و پیرزنی که طاقت گرفتن روزه را ندارند و روزه را نمی گیرند و در مقابل آن هر روز یک مسکین را غذا می دهند و دلیلش حکم پروردگار است که می فرماید: « وَ عَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مَسْكِينٍ » (سوره البقره: آیت ۱۸۴)، یعنی: «و بر کسانی که روزه طاقت فرساست (یعنی: بر کسانی که روزه را به دشواری تحمل می کنند و تاب و تحمل آن را ندارند، چون پیرمردان کهنسال، زنان باردار و مریضان مزمن، پس بر اینان) فدیة ای است که عبارت از خوراک دادن به یک بینواست.

احکام شیخوخت و یا کبر سن در رمضان:

کبر سن بدین معنی است. آنعه از مسلمانانی که توانمندی گرفتن روزه را از دست داده باشند. به اساس این حکم الهی «و علی الذین یطیقونه فدیة طعام مسکین» پیران کهن سال که به زحمت می توانند روزه بگیرند فدیة ای که طعام یک مسکین باشد واجب است.

(اطاقه) به معنی خیلی به زحمت و با صرف تمام قدرت کاری را انجام دادن است، و عرب وقتی کلمه (اطاقه) را به کار می برد، که قدرت انسان در انجام کاری به آخرین درجه ضعف خود رسیده باشد و متحمل ناراحتی و مشقت فراوان گردد.

در این آیت شریفه منظور از (یطیقونه) کسانی هستند که با مشقت فراوان می توانند روزه بگیرند، مانند اشخاص پیر و از کار افتاده و انسانهای بسیار ضعیف و لاغر، و زنان شیرده به اطفال، و زنان حامله، و مریضهائی هستند که امید به بهبودی آن دیگر وجود ندارد که از برخی از این مریضی ها در فوق یاد آور شدیم، بناءً بر این گونه اشخاص، روزه گرفتن برایشان بسیار مشکلات دارد می توانند روزه نگیرند و به جای هر روز یک انسان فقیر را طعام دهند، طعامی که باید به اندازه ای باشد که یک انسان معتدل را سیر کند، (غذای متداول، معمول و معرف محل) و وقتی این فدیة را دادند دیگر قضای روزه بر آنان واجب نیست.

همچنان این حکم پروردگار شامل حال آنعه از کسانی می گردد که به امراض مزمن که علاج دوباره آن غیر ممکن باشد نیز شامل می گردد. یعنی بر آنان گرفتن روزه فرض نیست در بدل آن می توانند کفاره دهند که همان سیر کردن یک روزه فرد مسکین بر او واجب می گردد.

در شریعت اسلام این عمل نوعی رخصت و آسانگیری از جانب پروردگار به شمار می آید؛ چنان که می فرماید: « يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ ». (خداوند آسایش شما را می خواهد و خواهان زحمت شما نیست) (سوره

بقره/ ۱۸۵)

و می فرماید: « وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ » (و در دین کارهای دشوار و سنگین را بر دوش شما نگذاشته است) (سوره حج/۷۸).

ابن عباس (رض) می گوید: (به انسان پیر و کهنسال اجازه داده شده است که در ماه رمضان روزه نگیرد، ولی به خاطر هر روز خوراک یک نفر فقیر را بپردازد، و قضای روزه بر او واجب نیست).

و بخاری با عبارتی نزدیک به این حدیث از ابن عباس روایت نموده است که این آیت درباره سالخوردگان و امثال آنها نازل شده است: « وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكِينٍ فَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ » (و بر کسانی که توانایی انجام آن را ندارند (همچون پیران ضعیف و مریضان همیشگی و کارگرانی که سالهای طولانی به کارهای شاقه و سختی، مانند استخراج زغال سنگ اشتغال دارند و زندانیان محکوم به اعمال شاقه‌ای که پیوسته به کار سنگین وادار می‌گردند) لازم است کفاره بدهند، و آن خوراک مسکینی است (از خوراک متوسطی که به خانواده خود می‌خورانید و باید در برابر هر روزی يك خوراک متوسط که بتواند به طور معتدل مسکینی را سیر کند بپردازید) و هر که کار خیر را پذیرا شود (و بر مقدار فدیة بیفزاید، و یا علاوه از روزه فرض، روزه سنت نیز بگیرد) برای او بهتر است). (سوره بقره/ ایه ۱۸۴):

ادامه دارد